

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esse de 2 ori: Merourea si Duminec'a, F6ies, candu concedu ajut6riele. — Pretiuu: pe 1 ann 10 fl. pe 1/2 3 fl v.a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu ann s6u 40 doideceri, or 3 galbini mon. sunat6ria. Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie ad. cam 10 vorbe mari s6u mici inserate se ceru 8 cr. Tacs'a timbrala e 30 cr. de fiacare publicare. Faradepunerea acesui pretiu inainte nu ee voru mai primi publicari.

Nr. 26.

Brasiovu, 15/3 Aprilu, 1865.

Anulu XXVIII.

MONARCHIA AUSTRIACA.

Dela senatulu imperialu.

Siedinti'a din 30 Martiu. (Continuare.) Intre desbaterile rubriceloru ministeriului de esterne, la titulu despre spesele diplomatice se da cuventu si dep. Georgiu Baritiu: Eu trebue se marturisescu, dice, ca inca in anulu trecut u ajung6ndu la titulu „spese diplomatice,” am votatu cu mare greutate pentru postulu ambasadei din Rom'a; preste totu mi se parea ca respectiv'a cifra ar' fi preste mesura mare*); atunci inse dn. ministru de atunci alu trebiloru din afara ne iufurmase in comisiunea fiantiala, cumoa din acea cifra se facu daruri preste mesura multe acolo in Itali'a si in Rom'a, adica cam asi6 c6 si in Resaritu**). Ac6sta pe atunci me linis6i in catva; mai tardiu inse s'a desteptatu in mine o alta indoie6a; eu adica me intrebaiu, d6ca ambasadorulu din Rom'a, este numai simplu ambasadoru diplomaticu, c6 oricare altulu dela vreo alta curte, s6u ca elu are si functiunea de reprezentante alu besericei catolice din monarchi'a austriaca.

S'ar' parea in momentul din teiu, ca ac6sta intrebatiune ar' fi de prisosu; credu inse ca voiu pot6 demustra, cumca ea tocma aici este la locul s6u si ca sta in cea mai strinsa legaminte nu numai cu respectiv'a cifra, ci preste totu si cu afacerile cultulu si ale instructiunii.

D6ca asiu soi eu, ca ambasad'a din Rom'a e totuodata reprezentant'a besericei catolice din Austri'a, atunci asiu vota mai usioru pentru o cifra asi6 mare, inse si atunci cu acea presupunere, ca esc. s'a respectivulu dn. ambasadoru lucra din t6te poterile si cu t6te midiol6cele oate 'i stau spre dispusetiune pentru revisiunea concordatulu din an. 1855.

Revisiunea concordatulu deveni dupa a mea convictiune atatu de neaparatu trebuint6sa, in catu d6ca aceea si nu se va intreprinde intr'unu timpu relative f6rte scurtu, anume in acelea tieri ale monarchiei austriace, in care locuescu confesiuni diferite impreuna, se voru esca conflicte f6rte neplacute; ba trebue se sustienu, cumoa revisiunea concordatulu privata si din punctu de vedere curatu catolicu e trebuint6sa. C6 de esemplu imi iau voia a cita cateva pasage din concordatu pentru ac6sta opiniune a mea.

Art. 26 vorbesce despre asi6 numitele congrua (veniturile pretiloru). „Parochiiloru care dupa timpuri si locuri n'au venituri de ajunsu, li se voru adauge catu se va potea mai curendu, eara parochiile catolice de ritulu resaritenu se fia ajutate intocma c6 si cele de ritulu latinescu.”

Mai departe in art. 31 se dice: Maiestatea S'a va ajuta graciosu si pe viitoru c6 si pana acum; si inca d6ca voru suferi impregiurarile timpuriloru, va subministra (intinde) ajut6re si mai bogate. Intru asemenea veniturile din fondulu studiiloru se voru folosi numai pentru sc6lele catolice si dupa evlavi6s'a vointia a fundatoriloru.”

Noi inse in anulu trecut u amu patit'o, cumca o beserica s6u alt'a, respective ordinariatulu au cerutu adause, ajut6rie dela in. senatu imp. Cum a fostu priimita aiosi cererea aoea, despre ac6sta nu voiescu a vorbi; pentruca de asiu voi se'mi descoperiu opiniunea in ac6sta privintia, asiu trebui se o spunu, ca a fostu priimita mai multu cu neplacere, decatu cu placere. Eu in starea de acum a fiantieloru nu pociu imputa

*) Plat'a normala si cu adausulu ei (Zulage) de functiune, cu competinti'a de m6sa, de mobiliti, servitiu pentru pers6n'a ambasadorulu se suie la 83 mii fl. v. a. platiti cu argintu. Not'a trad.

**) D6ca de es. ambasadorulu este poftitu la m6sa de oatra unu cardinalu s6u altulu, ori de vreunu principe, apoi in urmatorea di priimesce o lista lunga, ce coprinde numele toturoru epistatiloru si servitoriloru ospetatorulu pana la bucataru in diosu cu tacs'a anumita pentru fiacare. Sum'a intr6ga se suie uneori la 1000—2000 franci, care trebue platita.

nimeniu asi6 ceva; eu inse credu ca asiu potea adeveri din coprinsulu celu chiaru si din contiesetur'a singuraticiloru articuli ai concordatulu, cumoa respectivulu ordinariatulu s6u dieces'a resp. in poterea concordatulu ce se afla in val6re, are dreptulu, nu de a cersi, ci de a pretinde.

O alta impregiurare, asi6 numitulu jus patronatus prin coprinsulu concordatulu in referintia catra drepturile fundamentale restaurate ale Ungariei si Transilvaniei, in legaminte cu legea esita pentru protestanti (1861) si tocma intru intielesulu prean. Diplome din an. 1860 s'a prefacutu in un'a din cele mai mari dificultati. Acestu dreptu e rezervatu mai multu preotimii si numai ici colo mireniloru; acolo inse, unde spre es. c6 pe la noi mai exista inca dreptulu de alegere, apoi d6ra comunele nu voru potea fi lipsite asi6 usioru de dreptulu patronatulu. Si totusi in ac6sta privintia se nascu prea desu frecari si neintielegeri. Deci ac6sta cestiune inca ar' trebui se se regulese.

In catu pentru educatiunea tinerinii, apoi cunoscutu este, ca in poterea art. 5. 6. 7. 8 ai concordatulu nu numai educatiunea relegi6sa si morala strinsu intieles6a, ci si institutiunea atatu in sc6lele elementarie catu si in cele gimnasiale trebue se fialasata ou totulu in manile clerulu.

Intr'aceea obvine si impregiurarea, ca de es. unii juni din clas'a VIII gimn. voiescu se intre in vreunu seminaru, atunci inse respectivulu arhieru este indatoratu, de si nu in poterea concordatulu, in poterea inse a instructiuniloru esite in urmare concordatulu, a recere dela teneru testimoniulu preturei (Bezirksamt) despre portarile sale politice. Unii episcopi s'au supusu acestei dispusetiuni, altii inse nu; si asi6 de aici inca s'a escau o confusiune fara parochia. Multi juni nefericiti, caroru pretur'a n'a voit u a le da asemenea atestate*) au parasitu tier'a, s6u ca au trecut u la alte confesiuni, numai c6 se p6ta inainta.

Treb'a casatoriiloru amestecate a devenitu, de es. si in Transilvani'a, unde locuescu corelegionari de 6 confesiuni recunoscute, intrebatiune de vi6tia pentru o multime de familii; fericirea s6u nefericirea mai multoru familii depinde dela acelea; si totusi mi se spune, ca in ac6sta privintia se intempla ceva, ce nici nu se coprinde in concordatu, ca adica respectivii arhieru si chiaru arhieriscopii nu mai pot u da dispense in casatorii amestecate, ci ca dispens'a trebue se vina dela Rom'a. Se binevoi6sca a judeca oricine, c6 ce urmari p6te se aiba ac6sta si in adeveru ca si are, in privintia moralitatii Uneori dupa asemenea dispensatiuni se ast6pta cu anulu intregu. Familii intregi devinu prin aceea nefericite.

O multime din acelea greutati produse prin concordatu si in urmare instructiuniloru esite dupa acelasu, cum si, precum se spune in urmare negociatiuniloru posterioare s'aru potea delatura prin tienerea de sin6de in diferitele provincii arhieriscopesoi si in diecese.

Concordatulu nu este in contra sin6deloru; din contra elu recun6sce in art. 4 arhieriscopiloru si episcopiloru dreptulu de a pot6 tien6 sin6de. Ce e dreptu, ca terminulu sunatoru despre sin6de este cevasi cam elasticu, pentruca se dice, liberum erit, fara a determina, pre lunga ce conditiuni, din care si din cati membrii trebue se se compuna sinodulu, in ce timpu trebue acelasu se se tiena, si care se fia atribuitele anume ale sin6deloru diecesane. Dupace inse prin numer6sele decrete ale conciliiloru ecumenice (sab6ra a t6ta lumea), si c6 se nu remergemu la cele mai vechi, tocma si prin conciliulu dela Basilea si prin celu dela Tridentu**) t6te acestea s'au decisu curatu si respioatu, asi6 eu nu pricepu, pentruce se nu se p6ta regula o multime de trebi tocma prin sin6de si inca catu mai curendu. Episcopi si metropoliti ne asigura in ac6sta privintia, ca si densii se afla in cea mai mare confusiune.

*) Ca in mai multe casuri pretorulu nici ca'i cun6soea de locu, ne cum se mai scie si de portarile lor. Not'a trad.
**) Carele a duratu 18 ani.

Déca cineva intréba la Rom'a, de acolo se dice ca potestatea politica nu afla de bine a se tiené sínóde. Déca intrebii la barbatii regimului, apoi ti se raspunde, ca asié ceva se tiene de Rom'a in puterea concordatului.

Deci eu imi iau voia a roga cu tóta cuviint'a pe Esc. S'a dn. ministru alu afaceriloru din afara, cá se binevoiésca a conluora, in catu déca nu si in favórea besericeii romano-catolice, ale carei trebi eu nu le cunosc, totusi celu pucinu in favórea besericeii greco-catolice din Ardélú si Ungari'a, mai nainte de tóte se se dea voia de a se tiené sínóde, pentrucá se urmese abié odata regularea trebiloru fórte nefavorátore ale respectivilu cleru si ale respectiviloru corelegionari.

De siguru ca prin acésta ar' resulta si óresicare usiorare pentru visteri'a statului. Mai este inca multu simtiementu relegiosu in poporu, pe care trebuie cineva numai se'lu nutrésca; eara apoi eu tienu din tóta inim'a la acelu principiu, pe care Esc. S'a dn. ministru de statu ilu respicá odata in comisiunea finantiala, cumca in cele din urma este de doritu, cá fia care confesiune se ingrigésca de trebuintiele besericeii sale. Asié ceva inse trebuie se inlesnésca tocma prin tienerea de sínóde, ba inca se se si provóce."

Dupa ce mai vorbira d. Herbst, Waidele, Brestl, Mensdorf, se trecú la bugetulu consulatelor. Aici ér' ia cuventu dep. G. Baritiu: „In anulu trecut, „dice,“ pecandu la ordinea dilei stá preliminarulu ministeriului de comerciu, nepricependu eu pre atunci tréb'a prea bine, intre alte (8) dorintie pe care le descoperiu si pe care in casa le adoptase cá pe ale sale, imi luasem voia a'mi respicá dorinti'a si rogarea, cá se se incheie din nou unu asié numitu tractatu de cartelu cu regimulu Moldavo-Romaniei*).

Atunci amu fostu ascurati, cumca negociatiunile tocma decurgu si ca este mare probaveritate, cumca tractatulu se va incheia conformu dorintiei locuitoriloru transilvani, carii sunt mai multu interesati la acela.

Eu am cercetatu mai tardiu, déca acelu tractatu de cartelu s'a infintiatu séu nu, mi s'a respunsu inse ca nu, séu in casulu celu mai bunu, ca negociatiunile inca totu mai decurgu.

Intr'aceea inse eu avuiu ocaziune de a citi intre altele in Gazet'a ofic. a Vienei din unu singuru districtu mai mare alu Transilvaniei unu catalogu de 1113 indatorati la óste, despre carii se dice ca mai toti s'aru afla respanditi in Romania'a si in Moldov'a si aceia sunt rechiamati peremptoriu: Eu nu me sfiescu a o spune pe facia, ca eu am cititu acelu catalogu rosindu de rusine.

Eu sciam si o sciu, ca acelu catalogu este compusu fórte reu; in acelasi adica s'au adunatu fugari dela asentare celu pucinu pe 8 pana in 10 ani inapoi. Dupa aceea nimini nu a mai intrebatu, déca aceiasi mai sunt in viétia, séu nu, cumva ei s'au re'torsu pe alta cale prin vreunu altu pasu in tíera, séu nu cumva aceiasi s'au asiediatu cu locuinti'a aiea undeva.

Inse tocma de ar' scii cineva curatu, cumca acei indatorati a milita se afla in strainatate, este lucru prea firescu, ca acei oblegati la óste nu se mai potu readuce, din cauza ca tractatulu de cartelu inca nu s'a infintiatu, prin urmare vecinulu regimu n'a luat in acésta privintia vreo noua oblegaminte asupra sa.

Se aflá deci midiloculu de a oblega pe parinti si a'i indatora cá se'si readuce pe fii lorú. Ci asié ceva este lucru nefirescu cá se astepti dela bieti ómeni saraci se calatorésca prin tóta tíer'a, pana ce'si voru gasi pe fiii lorú cine soie la ce boieriu, arendasiu ori la vreunu corabieriu; cá se tacu despre aceea, ca de comunu fiulu este mai tare decatu tata-seu (Ilaritate).

Asiá dara intre aceste impregiurari e preste potintia a readuce pe obligatii la óste fara a fi incheietu unu cartelu.

Apoi mai obvinu adesea esecutiuni militare din caus'a oblegatiloru la óste; prin acésta locuitorii earasi suferé in totu chipulu. In timpulu din urma se aflá midiloculu paliativu, cá se se tramita doua séu trei comisiuni asentátore in Moldova si in Romania'a, pentrucá se recrutese acolo la faci'a locului; fórte frumosu; acésta inse inlesnesce lucrulu numai cu privire la acei oblegati, carii tocma voiescu a se infatiasá, eara pe aceia caroru le place a dosi totu nu'i poti apuca Regimulu moldavoromanescu pre catu sciu eu, singuru odata s'a indu-

plecatu cá se tréca pe o multime de suditi austriaci la úrm'a lorú, — in ce stare, despre acésta nu voiu se atingu nimiu; eara vreo indatorire pre catu sciu eu pana acum nu esista.

Acésta deci ar' fi o impregiurare, pe carea 'mi luau voia de a o arata. O alta impregiurare, de carea mie cá omu alu trebei si cá locuitoru alu unei cetati ocomerciale imi pasa fórte, este aceea, cumca dupa cele cate citimu in diarie, in Constantinopole decurgu tocma acum negociatiunile privitóre la desfiintierea tribunaleloru consulare in Principatele unite; dati'mi inse voia a memora earasi o impregiurare impedecátore, despre care am atinsu si in anulu trecut.

Cunoscutu este, ca in acea stare de ermafroditu*), in care se afla Principatele in referintia cu Pórt'a, aceea ce se decide in Constantinopole, se pune in Bucuresci, cam de comunu sub saltea**), tocma asié, precum de es. mai multe comitate facea cu mai multe decrete; eara cumca in asemenea stare a lucruriloru binele suditiloru imperatesci petrecatori in Principatele danubiane nu se póte inainta, cumca comeroiulu si comunicatiunea nu se póte inlesni, póte vedé ori si cine.

Despre greutatile provenitóre dela formalitatile paspórtelorú credú ca e de prisosu a mai memora si astadata oeva; eu adica credú, ca déca nu s'a facutu pana acum, regimulu Mai. S'ale va ingriji, cá pe viitoru se se introduca acelea inlesniri, care se afla in fiintia in laintrulu monarhiei austriace.

In oatu pentru sórtea economiloru de oi, pentru care mai deunadi fuseiu provocatu de a casa a midiloci ceva la in. regimu, apoi acésta o lasu altoru domni, carii pricepu lucrulu mai bine si o voru aduce la cunoscinti'a regimului séu prin o interpelatiune, séu pe alta cale."

Ad hoc.

Publiculu nostru romanescu s'a dedatu oevasi cu acestu terminu diplomatiu Ad hoc mai alesu dela 1857 incóce, decandu cele 7 puteri europene se invoira cá in Principatele danubiane romanesci se se conchiame cate unu Divan u ad hoc, adica cate o adunare generala reprezentativa, in modu cu totulu estraordinariu, destinata a pertracta unele cestiuni desi vitale, inse numai pentru atunci, si numai cu scopu, cá voturile acelu adunari se sierbésca de informatiune pentru membrii conferintiei diplomatiloru adunati in Paris, pentrucá aceia se póta pregati Conventiunea, care apoi esi in Aug. 1858.

De atunci incóce terminulu ad hoc se mai audi intre noi si in diet'a ardeléna pe la Sept 1863, candu cu pregatirea de alegerile celoru 26 deputati pentru senatulu imperialu.

In siedinti'a a 38 din 28 Martiu a. c. a senatului imp. eu respicaiu terminulu ad hoc de doua ori si anume odata cu privire la tramitarea deputatiloru ardeleni in anulu 1863, eara a dou'a óra cu privire la alegerea si tramitarea din an. 1864 spre 65. Dn. Dr. Teutsch parochu evang. si regalistu in diet'a ardeléna cá membru totuodata alu casei deputatiloru senatului imp., avendu póte prepusu, ca aplicandu eu ad hoc inca si la alegerile din Oct. a 1864 numai catu m'ar' fi luatú gur'a pe dinainte, fara oá se voiescu a vorbi asié, se simti indemnatu in aceea si siedintia a me intempina si se inoerca a resfira neintielegerea (Missverständnis), care póte fi ca s'ar' esca din cuventele mele, sustienú totuodata, ca deputatii ardeleni nu aru fi alesi numai ad hoc, ci definitivu, adica pe intregulu restu alu periodulu legislativu de 6 ani. (Vedi cuventarea dsale in stenograme pag. 801 cum si in „Herm. Ztg.“ din 5 Apr. intréga.)

Cu ocaziunea pertractarii bugetului transilvanu dn. cavaleru I. Puscariu, administratorulu comit. Cetatii de balta si deputatu inca se simti indemnatu a me corege in aplicarea terminului ad hoc la alegerile din 1864. De atunci incóce am mai observatu, ca mai sunt si alti compatrioti, carii se impedecara, unii mai pucinu, altii mai tare de modulu cum aplicaiu eu terminulu ad hoc. Eu sunt de vina la tóte acestea, pentruca retienutu de o sfiéla desiérta, cá nu cumva

*) Nici barbatu nici muiere, fétarau.

*) Pentru imprumut'a re'ntórcere a desertoriloru ostasiesci, a criminaliloru comuni, a fugariloru de recrutatia, inse nu si a persecutatiloru pentru vreo vina politica. Tóte staturile incheie asemenea cartele. Celu austriacu incheietu, cu A. D. Gica espirá in a. 1863 si este se se renóiésca.

**) A pune sub saltea, este sinonimu cu ceea ce diceam noi in Ardélú reponere ad acta; saltea séu madratia inséma in acestu proverbu divanulu pe care in Resaritu siedu incolaciti boierii séu pasii, séu si archierii, candu tienu vreo judecata: eara apoi actele pe care voiescu ale delatura, le dau in dosulu lorú sub perina séu sub . . . — Cá mane acestu proverbu nu va mai avea nici unu intielesu in Principate, pentruca astadi mai nimeni nu mai siede la judecata incolacita pe divanu, ci pe scaune.

cuventarea mea se devina prea lunga si ostenitoare, nu m'am explicatu atunci indata in acea siedintia; brevis esse volui, obscurus fui. Deci spre a indestula incai intrebarile oatorva din amicii mei de opiniuni, me folosescu si in acésta privintia de publicitate.

Dvóstra ve veti mai aduce aminte, cumca eu atatu in Noembre a. 1862 cu ocasiunea unei conferintie private tienute la Sibiu, catu si in Aprile 1863 cu ocasiunea conferintiei nationale, cum si in decursulu siedintieloru dietale din aceleasi anu in scurt'a mea programa politica am avutu si acestu punctu:

„Se stamu pentru unitatea monarchiei; deci se prochiama in principio priimirea patentei din 26 Febr. 1861; inse Transilvani'a se tramitia deputati la senatulu imperialu numai dupace isi va vedé constitutiunea sa revediuata séu adica reformata, confirmata si sanctionata din nou prin o noua diploma inaugurala; eara pana atunci diet'a transilvana se aiba a tracta intru tóte totu numai cu Corón'a, adica nemidilocitu cu suveranulu.“

Dv. sciti cate am trebuit eu se suferiu pentru acésta programa, cum am fostu innegritu numai pentrucá se fu nulificatu in opiniunea publica. Nu face nimicu; asié merge in viét'a publica. Candu s'a propusu in dieta alegerea celoru 26 deputati, am remasu numai siepte insi din steng'a de susu siedindu. Dupa aceea eu me departaiu dela dieta pentru trebuintiele mele familiare si economice, urmaritu inse de negre incriminari. Intr'aceea se facú si alegerea celoru 26, inse in lips'a de o lege prevediuata prin un'a din chiaru propusetiunile regesci dela 1 Iuliu acei 26 insi se tramisera numai ad hoc, adica numai pentru atunci, pentru acea sesiune din a. 1863-4 si pentru lucrarile cate era la ordine in acelu anu. Din caus'a acésta in Oct. 1864 cei 26 insi se alesera din nou.

Fost'au inse acestea alegeri din a. 1864 definitive, eara nu numai ad hoc cá celea din 1863? Eata acésta e cestiunea de diferintia. Cei carii sustienu ca alegerile desu memorate nu se mai facura ad hoc, ci definitivu, adica pe totu restulu periodulu de 6 ani inceputu la Aprile 1861, intru intielesulu patentei, aceia se provóca numai la legea regulatóre de acelea alegeri si sanctionata de Domnitorulu, dicundu, ca dupace acum esista asemenea lege, apoi s'ar intielege de sine, ca alegerile din urma sunt definitive.

Eu recunosc ca acea lege esista intru tóta puterea sa; din acésta inse nicidecum nu pociu scóte mai multu, decatu ca patri'a nóstra inca are o lege, prin care se defige modulu alegerii celoru 26 deputati la senatulu imp. din diet'a intréga si din sectiunile in care este ea impartita. Cu totulu alt'a este acea lege, dela a carei aplicare depinde séu alegerea definitiva, séu ad hoc. Acea este legea proprie electorala a Transilvaniei, pe care inca pana in acestu minutu nu o avemu sanctionata.

Acum se punemu ca ou redigerea legii electorale nu s'ar fi perdutu atatea dile scumpe, ca aceea si ar' fi descinsu sanctionata gata de es. in Septembre a tr. si s'ar' fi publicatu dupa tóte formele si ea in puterea ei aru si decurge alegeri noua pentru periodulu de trei ani alu dietei nóstre: ve intrebu, óre cesti 26 insi carii se afla astadi la senatulu imperialu, ar' mai poté remané acolo? Nici 24 de óre; pentruca mandatulu loru espira dintr'odata cu mandatulu dietei provisorie care 'i alesese. Se punemu inse ca legea electorala va descinde la noi sanctionata toema pe diu'a redeschiderii acestei diete provisorie; se mai luamu aceea ce in alte impregiurari se póte intempla fórté usioru, ca indata dupa publicarea legii electorale diet'a se se si desfacea, nouale alegeri se se si despuna, nou'a dieta se se si conchiame dupa trei séu patru luni: óre si in acestu casu pe a. 1866 cine va merge la senatulu imp.? Voru merge aceia, pe cari'i va alege diet'a conchiama din nou si póte ca din elemente cu totulu noua, séu incai prefacute si amestecate. Numai acésta diet'a va potea alege pe cei 26 insi definitivu, adica pre catu tiene periodulu séu propriu de trei ani, eara nu de siese ani, cá celu alu senatulu imperialu.

Din acestea inca póte cunósce oricine, ca eu cuventulu ad hoc l'am aplicatu inadinsu inca si la alegerea din 1864 a celoru 26 deputati. Afara inse de impregiurarea susu atinsa, adica de lips'a legii electorale sanctionate eu mai aveam inca si altu temeiu, pe care cá in fuga l'am si atinsu in siedintia din 28 Martiu, adica starea cea inoa neasiediatu a constitutiunii nóstre.

(Va urmá.)

Transilvani'a.

Braslovu 1/13 Aprile. E mare placere candu poti ajuta pe cineva ce-lu pucinu la serbatori mari, ma candu vedi

deaprópele celu neajitu si saracu, ca se póte bucura impreuna, crescinulu celu adevratu simtiesce si o multumire.

In aceste dile reprezentantii besericei sf. Treime de aici din cetate impartira mila la toti saracii fora de osebite de nationalitate; n'eamu bucuratu, cá celu pucinu la astfelu de prasnice se nu mai vedemu suspinendu cu lacrimi saracimea cea multa de pe aici. Am disu si dicemu: fia eterna tieren'a marinimosei familie a Principelui romanu Grigoriu B. Brancovanu, care au lasatu mosii cu unu venitu anualu preste diece mii fiorini pentru astfelu de saraci si pentru scóle!

Ne place, ca audimu cumca DD. reprezentanti incepu a da dovedi, ca nu sunt cea, pe cari ii vorbesce opiniunea publica, ci calca in urm'a greciloru de adi din Basarabi'a. Da, dicemu acésta candu amu auditu ca a tramesu pe betranulu gramaticu din cassa in cassa in suburbiulu de susu, cá se afle pe adevratii saraci, pe orbi, schiopi, cari nu potu merge la Tatalu de vecini se céra certificatul celu dificilu de saracia. Au daruitu si besericei din Tientiari, ce se ridica, o suta fiorini valutali si astfelu mai pucinu la mai multi; incatu, candu ar' dice si nemtii unguri si alti straini, cari se impartasiescu: Ddiu se le erte pecatele, pe tóte stratele ai puté audi aceste cuvinte pentru nemuritoriulu Principe.

S'ar calca óre testamentulu Brancoveanulu, candu s'ar face o casa de lucru pentru adevratii saraci, promovendu si moralitatea?“

S'ar nimici acela candu s'ar face pentru fii proletariloru sermani de pe aici ma si pentru ai altoru negociatori o scéla reala, cu ajutorulu careia se póta deveni la pane? Candu ar' invia nemuritoriulu Principe fora indoiéla ar' saluta si partini cu preferintia aceste idei, acestu ajutoriu duratoriu, care dela 1823 ar' fi facutu minune intre seracime, incatu nu teai impedeoa de cersitori, cari ajutatí momentanu totu cersitori remanu. De ce se nu facemu cate ceva, cá se ne binecuvente lumea viitória, ca noi amu sciutu mai bine ajuta seracimea, decatu cei ce i satura adi, cá mane se fia si mai flamadi? — u.

Unu resunetu tristu din districtulu Nasoudului, publicatu in „Conc.“ adeveresce trist'a stare a locutoriloru fosti granitari din totu districtulu, intocma cum o anuncia ramu si noi; locutorii remasera ad. fora nutrimentu, din cauza, ca nu li sau coptu cerealele neci pe de diumetate si omenii sermanii napadescu asupra comisiunei fonduriloru scolarié, cá se le dè bani imprumutu, se si cumpere bucate. Comisiunea fonduriloru neaflanduse in stare a da ajutoriu atatu de generalu simtitu, se indreptá catra presidiulu districtulu descoperindu trist'a stare a locutoriloru si rogandulu, cá se faca urgentia la in. gubernu, spre ale midiuloi din fondulu aprovisionarii, la care au contribuitu f. granitari, unu ajutoriu celu pucinu de 100 mii fl. cá imprumutu, si se li se sistese incasarea contributiunii pana la alte timpuri mai favoritorie, ca altu felu sunt espusi fómeteri. — Eruiiri! apoi date dovedite tramise si la sen. imp., dór' se va resolvi vreunu imprumutu pentru toti cei cercati de sórte; si a in 11 óra. —

AUSTRIA INFERIORA. Vien'a. Princ. Carl Liechtenstein, gen. de caval. si magistru supremu de curte alu Mai. S'ale au reposatu in 7 Aprile in etate de 62 ani, si fienduca in Vien'a era persón'a cea mai populare, vienesii simtira o generale durere din reposarea lui.

— Comisiunea, ce se consultá asupra codificatiunei legiloru si anumitu a codicelui civile pentru Ungari'a, finindusi lucrarile preliminaru, tienú cea din urma siedintia in 7 Aprile suptu presiedintia vice-cancelar. Becke, si se si desfacú. Se crede, ca regimulu vrea a propune elaboratul acesta la diet'a cea mai deaprópe spre desbateru.

Unu corespondentu din Vien'a in „Independ.“ reportésa, ca su presiedintia gen. de art. Benedecu, se tiene consultarea unei comisiuni pentru economisare si reducere in armata. Inse fienduca Bologna, in drumulu catra Florentia, se fortificu din partea Italiei fórté tare si cu iutiala, cu greu se va face reducerea militiei in Itali'a. —

○ resolutiune prea inalta se tramise la tóte diregatoriile din Ungari'a cu provocarea din partea locutiintiei, cá se tramita o consemnatiune tabelarica despre tóte spesele facute ou incuarterarea, si provisionarea trupeloru austriace in anii 1848, 49 si 50, pentru cá se se rebonifice, si acésta se se faca celu multu pana la 30 Maiu, ca mai departe nu se voru respecta; ad. toti locutorii, cari au datu portie si au incortelatu militia imperatésca in anii de susu, sesi dè preten-siunile sale la diregatorii, cá se si capete despagubire.

Cronica esterna.

Telegramul Redactiunii. Bucuresti 14 Aprile, 15 min. via Timisiu. Guvernamentul romanu a dobândit în Constantinopole împrumutul de 150 mil. piastri (lei turcesci) cu 8 procenta pentru cestiunea monastirelor inchinate.

Bucuresti 9 Aprile. Unu decretu alu Domnitoriului sanctionésa regulamentul preluoratu de catra consiliulu de statu pentru periodic'a conchiamare a rezervelor armatei. — D.

Principele Cusa si corpulu diplomaticu.

Cum primi Pr. Cusa pe consiliu poteriloru garantátorie, candu se dusera in corpore spre ai da o nota identica a gubernelor respective, sunatória: ca tractatele, care sustau între inalt'a Pórt'a si între poteri, au si asupra Romaniei depin'a loru aplecare, ne referésa „G. C.“ miranduse atatu de modalitatea cea caracteristica, ou care fura primiti, catu si de respunsulu, ce l'a datu Principele Cusa. Ecceai referad'a: „Corpulu consularu facu visita Principelui, dupa datin'a de mai nainte, fora deosebite formalitati; totusi se observà eticuet'a cea multu plecuta Pr. Cusa inca din ver'a trecuta, cá reprezentantii poteriloru, candu au a vorbi ceva ou densulu, se 'si céra audientia in scrisu prin min. de esterne. Aduca-torii notei fura cu totulu surprinsi, vediendu, ca inaintea casei ospodarului (Haus des Hospodaren) ei primesce prefectulu de politia din Bucuresti in uniforma granda. La capulu scarii (trepte) ei primi unu adiutantu alu Principelui si la intratu in sala altulu, care i petrecu in sal'a galbina, unde i astepta Cusa in mare uniforma, incungiuratu de ministri si de totu statulu curtii sale. In presentia atatoru persóne conductorulu corpului consularu, agentulu austriacu Br. Eder, ceti nota. Principele respunde: Datimi vóia, cá din partemi se ve cetésca ministrulu meu unu articulu alu conventiunei de Parisu. D. Balanescu (ministru) ceti art. conv. de Parisu, in care se dice, cá capitulatiunile incheiate între Pórt'a si între poteri numai intr'atatu se aiba potere obligatória pentru Principate, in catu acele nu stau in contradicere cu autonomi'a garantata tieriloru acestora. Principele Cusa adause acum, ca elu astépta mai antaiu o deslusire din partea poteriloru, cá ce intielesu dau ele acestui articulu, „ér' pana atunci voi ingrigi, cá strainii se se tractese cá si pana acum dupa dreptate si cuviintia; inse nu pe temeulu libertatiloru datu loru prin capitulatiuni, ci dupa dreptulu de ginte, dupa care se tractésa strainii si in alte state europene.“ In fine observa, diurn. of., ca omenii sunt fórté incordati a vedé, déca poterile voru accepta si aproba acestu conceptu fórté grandu si singularu despre autonomia, precum silu formésa Principele Cusa, care n'ar fi portatu o vórba atatu de cutediatória, déca n'ar avé spriginu in Tuilerii, cu tóte ca tocma din partea Franciei se facu motiunea la acésta intrebatiune. Or' cum, dar' e unu pasu cutediatoriu acesta, dice mai incolo, pentruca de si Franci'a are póte vreunu interesu se provóce in Orientu nesce incurcavi, totusi nu se sci, déca unele cá aceste s'ar face in interesulu lui Cusa, si lesne s'ar si poté intempra, ca in casuri eventuali restatorirea ordinei regulate in Principate cu coróna princiaru dimpreuna se a m b i a, cá unu equivalentu (mistica observatiune). Acestu equivalentu, la care pana acum la Sena (Secuana, apa ce curge prin Parisu) nu se face neci cea mai mica pretensiune, trebue mai antaiu se se procreese prin provocari de incurcari. — In fine adauge, ca Pr. Cusa, departanduse pe mai multe septemani in Moldavia, s'a retrasu dela tóte replioere. (Aici se mai adaugemu, ca „Kr. Z.“ publicà, ca Pr. Cusa ar' fi trecutu prin Timisiu si pela Brasiovu catra Moldov'a, tocma pe candu Domnulu se aflá póte pe la Focsiani. . . . —)

ROMANIA. 10 Apr. n. Pana se impartasimu cu alta ocaziune alte sciri mai multu efemere anume din capital'a Romaniei, ne ocupamu astadi cu o scire, pe care de si o aveamu mai de multu, o-amu retienutu pana acum, inse si astadata mai multu pentru iubitorii de istori'a si de literatur'a nationala.

Operele reposatului Ioane Maiorescu se culegu d: oatra fiulu seu Titu cu acelu scopu, cá se se publice pre catu numai se va putea tóte la unu locu. Aceia carii au cunoscutu mai deaprópe cercurile de activitate in care a lucratu si ostenitu I. Maiorescu, aceia carii sci, ca elu indata dela esi-

rea foi literarie a si inceputu a lucra si cu condeiulu in folosulu publiculu celui mai numerosu decatu este unu gimnasiu si doua, unii cá aceia diou, voru fi numai in stare de a combina, oam ce felu de intindere va trebui se i'a colectiunea de oare ne este vorb'a. Intr'aceea audimu ca Titu ar' fi aplecatu a publica inca si din corespondentiele private pe atat'a, pre catu ar' suferi discretiunea. In acestu casu colectiunea ar' esi cu multu mai mare decatu s'ar poté prevedé dintr'odata*).

Noi inse in acésta privintia avemu nisce temeri, la oare nu scimu déca a cugetutu dn. Titu Maiorescu. Sub censur'a ardéléna dintre anii 1838 si 1848 se tiparia lucruri, pentru oare asta di dupa legea cea nu atatu aspra, catu mai virtosu fórté elastica si fórté equivocaca romanésca fara periculu mare nu se potu nici reproduce din foi séu carti tiparite in trecutu. Deci cum crede dn. T. Maiorescu, ca va putea asigura unele lucrari ale tataseu de atacurile procuroriloru, pentru carii cativa §§-i a'i legii de presa sunt facuti asié, incatu li se póte aplica prea bine proverbulu ce dice: déca voiú vrea, are corne, déca nu voiú vrea, n'are. Este cunoscutu ca acei §§-i periculosi fusesera maimutiti dupa legea de mai nainte austriaca si dupa cea francésca si sunt de o natura, cá se tiena pe scriitoru, tipografu, editoru, provedietoru, colportoru in frica si grija necurmata si torturátóre**).

Mai departe amu dori se scimu si noi de timpuriu, cam cu ce midilóce cugeta editorulu a publica acea colectiune, pentru ca a spera ceva dela unu numeru anumitu de abonati in acésta epocha a materialismulu grosu, in care cartile romanesci le cumpara cam numai aceia carii nu mai sci ce se mai faca cu banii, ni se pare o intreprindere cevasi incumata. — Intr'aceea noi poftimu cá cerulu se lumine pe fiulu spre a satisface dorintiei parintelui seu. —

— Procesulu T. Maiorescu cu actele autentice intr'o brosiura si apararea lui, d'inaintea tribunalulu de Iassi sect. II. in alta brosiurica se afla pela libreriele din Brasiovu, Sibiuu, Oradea, Timisióra, Pest'a.

— Din a fara impartasimu, ca Francii descaroa mereu la provisiune de amunitiune infricosiatu de multu si o asiadia in Rom'a si in giurulu ei. Asta scire o are „G. Crucii“ cá fama, impartasita inse card. Antonelli prin internunciulu austriacu. — Apoi in Siri'a asiatica Drusii hamitici éra inceputa resbelu in contra crestiniiloru din muntele Libanului. —

In Angli'a se gelesce între tóte clasele poporului pentru mórtea renumitulu economistu, care a lucratu mai multu pentru libertatea comericiului si desfiintierea legeloru de vama pentru bucate in Britani'a, ceea ce apoi avu unu resultatu maninu, incatu pretiulu panei deveni fabulosu mai eftinu de catu ce era inainte de aceea, fora se fi scadiutu venitele erariului. Acestu barbatu renumitu in tóta Europ'a Ricardu Cobden repausà in 2 Aprile in etate de 61 ani, si fiindu din clasa midiolocia in parlamentulu Angliei atatu Palmerstonu catu si alti deputati ei depredicara meritele, glificandu resultatele incordariloru lui. Franci'a, care are ai multiami repausatulu midiolocirea tractatulu de negociu cu Angli'a, inea lu onorésa asiediandui protretulu in museulu dela Versailles. Fiiu alu unui proprietariu micu din Dunfortu, remasu orfanu si crescutu cá negociatoriu, prin calatorii in tóta Europ'a, Asi'a si America isi castigà o praca mare economica si comerciala, inse n'a lasatu talentulu ingropatu, ci ponenduse in fruntea unei societati dela Manchester, care agita pentru stergerea vamei pe bucate, deveni alesu deputatu si reesi a se eterna cá economistu succedendu a elupta libertatea comericiului si stergerea vamei pe bucate. Astfeliu se folosésca boierii nostri calatoriile loru pentru binele tierii si alu natiunii lor; or ce vedu folositoriu in strainatate se intr'oduca si între ai sei, cá parinti ai patriei! —

*) Vedi intr'aceea viét'a lui I. Maiorescu descrisa de G. Baritiu in Calindariulu seu din a 1865 tip. la Römer et Kamner in Brasiovu.

***) Totu din acésta cauza suntemu fórté interesati a vedé, cum o voru mai scóte la cale si diarile inviete din nou, adica „Trompet'a Carpatiloru“ si Consciinti'a nationala cu acei §§-i si oatu va tiené pana se'si dè ear' in capete cu ei. —